06.02.25р. 31гр. укр. мова

Доброго дня! Тема уроку. Поняття мовної стійкості. Джерела, що живлять мовну стійкість

Увага! Виконані завдання надсилати за електронною адресою: moshev2020@icloud.com

Хід уроку

Теоретична частина

Завдання 1.

Перегляньте відеофрагмент, який підготував для вас автор нашого підручника Олександр Авраменко, і з'ясуйте, що таке мовна стійкість та звідки вона виникає. https://www.youtube.com/watch?v=nRKEGvl8x7g&t=7s

Завдання 2.

Прочитайте теоретичні відомості про мовну стійкість. Проведіть спостереження у вашому місті чи селі: з'ясуйте, у якій галузі (освіти, діяльності державних та адміністративних органів, у сфері виробництва, науки й техніки, культури й мистецтва, ЗМІ й под.) найбільше виявляється дотримання мовної стійкості. Які заходи щодо його виконання ви пропонуєте?

Поняття «мовна стійкість» означає намір та поведінку особистості чи групи людей, спрямовані на послідовне, непохитне користування в щоденному спілкуванні певною мовою чи мовними засобами, незалежно від того, якою мовою послуговується співрозмовник. На думку дослідників, головні джерела, що живлять мовну стійкість,— це національна традиція, національна свідомість і солідарність; національна культура; національний мир і співробітництво з іншими народами.

Україна проголосила, що будує правову демократичну державу. Для цього їй необхідні передовсім духовні, *інтелектуальні* особистості, високопрофесійні викладачі, політики, правники. Вміння говорити становить фундамент професіоналізму спеціаліста гуманітарного фаху. Проте й для представників професій, пов'язаних з технікою, це вміння є важливою *професіограмою*.

Уміння людини спілкуватися засобом слова зумовлюється загальною *ерудицією*, здібностями, самоосвітою, прагненням до самовдосконалення.

Словник.

Інтелектуальний – який стосується інтелекту – здатності до мислення, особливо до його вищих, теоретичних рівнів.

Професіограма – важливий показник здатності до певної професії, роду діяльності: набір необхідних і достатніх якостей особистості, її знань та вмінь.
Ерудиція – глибокі знання в певній галузі чи в багатьох галузях, широка обізнаність, начитаність, енциклопедизм

Мовна стійкість — намір та поведінка особистості чи групи людей спрямовані на послідовне, непохитне користування в щоденному спілкуванні певною мовою чи мовними засобами, незалежно від того, якою мовою послугується співрозмовник.

Завдання 3.

Прочитайте уривок зі статті І. Каганця. Підготуйте свої рекомендації для ровесників щодо дотримання мовної стійкості.

Переходь на українську мову, заохочуй до цього друзів та знайомих, використовуй україномовні джерела, допомагай російськомовним українцям перекладати їхній інформаційний продукт на українську, сприяй їхній практиці розмовної української мови.
Спілкування з українцями українською: що може бути природніше і простіше!
Українські воїни! Не допомагайте ворожій розвідці перехоплювати ваші розмови: говоріть українською — ворог її не розуміє.
Українські журналісти, експерти, громадські лідери! Говорячи російською, ви просуваєте в Україні «русскій мір», адже він ґрунтується на російській мові. Не стидайтесь української мови, ви ж нею володієте. Не досконало? То є гарна нагода вдосконалитись — у цьому вас усі зрозуміють і підтримають.
Друже, не чекай, поки інші перейдуть на українську. Пам'ятай, що ти — людина-армія. Твоє персональне долучення до тотальної війни може стати останньою краплею, яка приведе в рух лавину народної активності.
Політика — це ти. Проводь свою інформаційну політику (За матеріалами ЗМІ).

Завдання 4.

Ознайомтеся з дослідженням журналістки А. Каленської. Висловте припущення щодо важливості цієї риси мовної особистості. Використайте ці матеріали в роботі над проектом «Приклади мовної стійкості в художній літературі й українському кіно».

Бути собою: мовна стійкість дає людям змогу формувати середовище, а не залежати від нього
«Лінгвістична» нестійкість бачиться загрозливою: якщо кожен українець виявлятиме свою «ввічливість» до російськомовних, хто ж тоді говоритиме українською?
Нас навчали вихованості. «Відповідати тією самою мовою, якою до тебе звертаються,— це ознака ввічливості»,— методично повторювали вчителі в

школі. Ми виросли дуже ґречними й тепер, спілкуючись із російськомовними колегами, друзями і просто перехожими, чемно переходимо на їхню мову. Ніби інакше вони нас не зрозуміють. А українська — це для особливих випадків: у когось — для дому, ще в когось — для офіційних урочистостей. Звичайно, якою мовою де і з ким говорити — особиста справа кожного. Тільки в масштабах країни «лінгвістична» нестійкість бачиться загрозливою: якщо кожен українець виявлятиме свою «ввічливість» до російськомовних, хто ж тоді говоритиме українською? Навіть вихованість має межу.

Перестрибування з мови на мову — це аж ніяк не ввічливість, вважає соціолінгвістка Лариса Масенко. «У великих містах сформоване російськомовне середовище, воно тисне. Людині здається, якщо говоритимеш українською, тебе сприйматимуть як білу ворону»,— вважає пані мовознавець. Її батько — відомий український поет Терень Масенко, автор спогадів про письменників «розстріляного Відродження», тож у сім'ї панувала україномовна атмосфера, але за її межами — середовище зросійщеного Києва. У підлітковому віці Лариса була радше російсько-, аніж україномовною. Усвідомлений вибір прийшов згодом.

Часто той, хто вийшов з україномовної родини, на деякий час утратив «лінгвістичну» стійкість і вже у зрілому віці вирішив повернутись до одномовності, переживає такий перехід значно важче. Додається певне неприйняття середовищем, із яким раніше спілкувався російською. «Більшість прагне зливатися з оточенням. Їй не вистачає сміливості вирізнятися якимось чином, мовою зокрема»,— вважає психоаналітик Ганна Бойченко. Формування нової мовної звички вимагає постійного контролю над власним мовленням.

Від народження до трьох років дитина більшість часу проводить у колі сім'ї — тут задовольняються її основні потреби та інтереси. Окрім слів «домашньої» мови, малюк вбирає властиві йому поняття, акценти й належний стиль мислення. «Якщо українська не є питомою і дитина вивчила її лише 6 у школі, то вона і звикає до неї як до мови навчання або офіційного спілкування, а в побуті все одно користуватиметься російською»,— зауважує Бойченко. Людина висловлюватиме глибокі почуття і сприйматиме їх зі слів саме за допомогою мови дитинства. Друга — буде «мовою спілкування зі світом», більш інформативною і розвиненою, але значно менш інтимною.

Позбавляючись постколоніального баласту, нації робили стрибок в економічному й суспільно-культурному розвитку. Таким прикладом може бути Чехія, значна кількість населення якої на початку минулого століття була німецькомовною, але вже за півстоліття держава змогла подолати цю проблему. У Фінляндії тривалий час у великих містах розмовляли шведською.

Для нашої держави важлива критична маса україномовних людей, яким притаманна «лінгвістична» стійкість. «Тоді зберігається мова»,— резюмує Масенко. Крім того, це захищає її від розмивання норм і перетворення на суржик. Постійне перемикання з однієї мови на другу й навпаки ламає нормальний «код» переходу й робить із них обох мішанину.

«Мова — це страшенна зброя. Тим, що говориш українською, ти вже чиниш протест владі хамів»,— вважає Ірена Карпа. На її думку, поки наші співвітчизники потроху переходитимуть на українську, потрібно творити нові міфи. Бути кращим — це завжди бути іншим. І це завжди важче — зробити

щось, чого оточення може не зрозуміти. Потрібно просто вирішити для себе, чого ти прагнеш: бути таким, як більшість, чи бути собою.
Українці мають нарешті зрозуміти, що мова — це наш стратегічний ресурс, не менш важливий за газ чи нафту, що за використання іншої мови доводиться платити, хай у побуті це й не одразу помітно. Проте в масштабах нації та країни видно дуже чітко, тому мати власну мову, власну культуру, інформаційний простір потрібно навіть із наймеркантильніших міркувань.
Говорити рідною мовою — означає встановити зв'язок із поколіннями наших пращурів, підживлюватися їхніми знаннями, досвідом, почуттями. Якщо Україна відбудеться як сучасна держава європейського типу, тут майже всі говоритимуть саме українською. Нехай це поки мрія, і для того, щоб вона справдилася, намагайтеся жити нею вже сьогодні (За матеріалами ЗМІ).

Завдання 5.

Висловіть свої міркування на тему «Чи потрібно бути мовно стійким?». Наведіть аргументи для підтвердження своєї позиції, приклади з літератури, суспільного життя чи власного досвіду. Зробіть висновки.

Практична частина

Завдання 1.

Пропоную вам прочитати фрагменти спонтанного мовлення київської молоді в неформальних ситуаціях.

Приклад 1.

А. Зайшла в метро // Стоїть біля мене… Ну скільки? Ну десь під двадцять сім може/ ну десь такий десь / після двадцяти п'яти / десь такий на вигляд //

[**Б.:** Угу//]

А І тут заходе жінка/ мене так штовхає / і я така на неї дивлюся таким типу поглядом / « Ум! Достала !» І їду собі далі // А він такий/ «Дєвушка / у вас красівиє глаза//» Я така думаю / «Опа! Почалися подкати / знаєш »//

[Б.: Ага//] Така / «Спасіба// Спасіба/ маладой чєлавєк»// Ну тіпа/ можна било нє обращать вніманіє // А він такий/ «А можна я вам штота скажу?» Я кажу/ «Нєт !»

Приклад 2.

А. А він тоді каже/ «І вапшє / ви очень многа нєрвнічаєтє// У вас сердце вот паслєднєє врємя баліт »// Ну тіпа такоє// А реально! І таблєтки пила// **Б.:** Та?

А. Да// В мене було таке в той момєнт// І « ви тіпа не так багато пережива-айте і-і всьо … всьо буде нормально // І / і… якщо хочте / дайте мені руку / я вам ще більше скажу »// Кажу/ «Нєт !/ кажу/ мене/ кажу/ нє ін -тє-рє -су -є»/

- Про що, на вашу думку, ітиметься на сьогоднішньому уроці? («мовна стійкість»)
- проблемне питання: *Чи потрібно зміцнювати українськомовну стійкість?*

- **«Кластер»**

✔ Чи чули ви коли-небудь такі сполуки, як «*перемикання кодів», «мовна особистість», «мовний конформізм», «мовна толерантність», «психологічні фактори», «мовна стійкість»?*

✔ Що ви про це знаєте?

Завдання 2.

- **«Читання з маркуванням».**

✔ Виконайте завдання впр. №3 на с. 4.

Прочитайте текст, визначте основну думку маркуючи текст.

- Дайте відповідь на запитання:

✔ Що означають поняття *«мовна стійкість», «перемикання кодів», «мовний конформізм», «мовна толерантність», «мовна особистість»?*

✔ Де набуває особливої гостроти проблема мовної стійкості?

✔ Які джерела живлять мовну стійкість народу? Які приклади найкраще з’ясують дію цих джерел?

✔ Які перешкоди стоять на заваді зростанню мовної стійкості українців?

✔ Яка інформація стала для вас новою?

Завдання 3.

- **«Павутинка дискусії»**

Так	Чи потрібно зміцнювати українськомовну стійкість?	Ні

У двох колонках зафіксуйте аргументи (по 3), що ствердно або заперечно відповідають на проблему.

Висновок. Потрібно зміцнювати українськомовну стійкість. В Україні це актуальна проблема, адже рівень українськомовної стійкості досить низький порівняно з російськомовною. У цьому є загрози поступової втрати національної мови й денаціоналізації. Отже, народ потребує мовної стійкості, щоб зберегти свою мову.

Завдання 4.

Прочитати статтю О. Положинського «Тартак», О. Ярмола «Гайдамаки» (§1, вправа 6) сформулюйте порушену в них проблему; запишіть свої міркування (3-4 речення) щодо прочитаного.

- **Біографічний вірш «Хто я»**

Складіть римований, білий вірш або верлібр (на вибір), щоб зробити самоаналіз і самопрезентацію. Наприклад:

Хто я?

Українець? Малорос?

Слухайте…

Я люблю свою мову,

Я люблю свій народ,

Це у мене у крові,

Це мій злет до висот.

Стійкість мовна – це бути собою,

Ти не згоден? Думай… Рішення за тобою…

Домашнє завдання

Виконайте один із варіантів д/з:

- Доберіть і запишіть із художньої літератури чи інших джерел приклади мовної стійкості (впр. 10 с. 6);
- Напишіть есе «Мовна стійкість - це…» (впр. 11 с. 6).